

*Digitale
geletterdheid en
55-plussers*

*Cursiefje
december 2017*

Digitale geletterdheid en 55-plussers

'Digitale vaardigheden zijn de nieuwe geletterdheid' riep voormalig Europees commissaris Neelie Kroes in haar strijd tegen de grote Europese jeugdwerkloosheid. 'Toen ik opgroeide ging het om lezen en schrijven, maar nu gaat het om zoeken en coderen', aldus Kroes.

Dat jongeren die de arbeidsmarkt willen bestormen over digivaardigheden moeten beschikken, lijkt me logisch, maar hoe zit dat met mijn generatie, de 55-plussers die aan de vooravond staan om het maatschappelijk stuivertje te wisselen met de aankomende iPad-generatie. We zijn niet alleen opgegroeid in een periode waarbij het ging om lezen en schrijven, wij hebben sinds het bestaan van de mensheid op alle gebieden de grootste veranderingen in één generatie meegemaakt. De uitvinding van het buskruit, de boekdrukkunst en zelfs de industriële revolutie leggen in dit opzicht nu reeds het loodje ten opzichte van de digitale revolutie, terwijl deze nog maar net begonnen is.

Mijn wieg stond 58 jaar geleden in Trintelen, een gehucht in het Zuid-Limburgse heuvelland. Communicatiemiddelen? Het plaatsje had één Végé-winkeltje dat over een grote bakelieten telefoon met draaischijf beschikte. De winkelier verzorgde de communicatie met de buitenwereld: hij nam de telefonische berichten aan om vervolgens met zijn versleten heup over straat te gaan om de boodschap in eigen interpretatie over te brengen aan de bedoelde ontvanger. In mijn geheugen staat het bijzondere moment uit mijn jeugd gegrift toen de eerste televisie bij ons thuis naar binnen werd gedragen. Zwart-wit beeld uiteraard en een vochtige aardappel met twee breinaalden die als antenne dienst deed. Bij mijn eerste werkgever mocht ik werken op een nieuwe

elektrische typemachine en met behulp van carbonpapier kon ik zelfs twee of meer exemplaren tegelijk maken. De komst van ponskaartjes leidde tot een enorme verlichting van het werk. Net zoals de techniek die ingezet werd om kopieën van persoonskaarten maken, hoewel de kopieën dan eerst een voor een in een bakje chemicaliën gelegd moesten worden zodat de inkt er ook op bleef zitten. Verbaasd was ik over de moderne communicatiemogelijkheden toen een heus telexapparaat werd geïnstalleerd. Niet veel later kregen we een personal computer van een zodanige omvang dat de bureaus verlengd en verstevigd moesten worden. Het was in die tijd nog een standalone pc en de werkgever verplichtte ons per dienstorder om een kwartier per dag patience te spelen, zodat we de vaardigheid van de muisbediening onder de knie kregen. De uitkomsten van berekeningen via Lotus 123 (tegenwoordig Excel) werden ter meerdere zekerheid toch maar op de oude telmachine nageteld.

De opkomst van het world wide web, de smartphone, enzovoort: we hebben het allemaal mogen meemaken. We moeten ons leven anders leven dan in onze jeugd, ook op sociaal en maatschappelijk vlak kunnen we niet zonder ICT-basisvaardigheid (het kunnen aansluiten en bedienen van computers, netwerk, software) en mediawijsheid (omgaan, begrijpen en overzien van moderne communicatiemiddelen en social media). Mijn vrouw was verknocht aan haar oude Nokia en vond een smartphone maar onzin. Maar wat gebeurde er? Onze kinderen gingen steeds meer via mij communiceren. Een uitstapje met haar vriendinnen had ze gemist; bij het maken van een afspraak via de groepsapp hadden ze vergeten af te spreken wie haar een SMS-bericht zou sturen. Pijnlijk werd het toen de buurvrouw via Facebook eerder foto's van onze kinderen had gezien dan zij zelf. Digitale geletterdheid is ook voor onze

generatie een noodzaak om in de huidige maatschappij te kunnen functioneren. Draaf ik nu door? Feit is dat ik nu reeds leeftijdsgenoten door het gemis ervan in een sociaal isolement heb zien belanden.

Ook bij onze dagelijkse beslommeringen zijn de vaardigheden onmisbaar geworden. Als ik vroeger uitgebreid in bad ging liggen en daarbij muziek wilde horen, nam ik een transistor radio mee die reageerde op een forse klap. Tegenwoordig pak ik de iPad, zoek op internet een zender of op iTunes mijn favorieten en maak via bluetooth connectie met de speaker boven het spanplafond in de badkamer, om maar even een eenvoudige dagelijkse handeling te benoemen. Als mijn moeder vroeger kip wilde maken, ging ik naar de kippenren, nam een kip die van de leg was, draaide deze een paar keer rond zodat ze rustig was, legde dan de kop op het hakblok en met het bijl werd deze van de romp gescheiden. Plukken en leeghalen maar. Afschuwelijk? Ja, ik zou het absoluut niet meer kunnen, maar het slachten van een kip hoorde in die tijd gewoon bij het voorbereiden van het eten. Vandaag zou ik zomaar een appje kunnen krijgen uit de koelkast: 'Hoi, hier het kipfiletje. Ik adviseer je om mij uiterlijk morgen te eten want het einde van de houdbaarheidsdatum nadert. Als je van mij saté wil maken, druk dan hier want de pinda kaas is op. Deze wordt dan vandaag om 16.17 uur in je voorraadklep afgeleverd'. Overdreven? Ik weet het niet, maar ik weet wel dat dit soort toepassingen al jaren geleden operationeel waren in 'Het huis van de toekomst'.

Bevoorrecht vind ik onze generatie die de grootste veranderingen ooit in één mensenleven heeft meegemaakt. Met de snelheid waarmee de digitale revolutie zich voltrekt zullen we bovendien, als we tijd van leven hebben, daar nog eens een veelvoud van veranderingen aan toe

mogen voegen. Hoe gaat mijn telex-generatie dit verwerken? In de werkomgeving zie ik nu reeds de nodige 55-plussers (ook jonger trouwens) afhaken omdat ze nieuwe ontwikkelingen niet meer kunnen bijbenen of digivaardigheden missen zoals informatievaardigheden (informatiebehoefte signaleren, analyseren, informatie zoeken, selecteren en verwerken) of computational thinking (problemen of vraagstukken zodanig kunnen analyseren dat ze met behulp van reken capaciteit van de computer opgelost kunnen worden). Gelukkig zie ik dat de meesten van ons nog over de cognitieve vaardigheden beschikken om zich ontwikkelingen in digitale geletterdheid eigen te maken zodat we anno 2018 toch "normaal maatschappelijk" kunnen functioneren. Ook mijn vrouw appt en facebookt inmiddels frequent via de nieuwste smartphone en bedient de speaker in de badkamer.

De vernieuwingen blijven in steeds hoger tempo doorgaan en er komen stappen in de digitale revolutie waarbij de 55-plussers met bosjes gaan afhaken. Ik weet dat mijn moment ook zal komen, hoeveel moeite ik ook doe om mijn digitale geletterdheid op peil te houden. Maar als het dan toch moet gebeuren, zou het mooi zijn als ik dezelfde status zou krijgen als nu de laatst levende mijnwerker in Limburg. Dat ik dan op scholen wordt uitgenodigd om te vertellen hoe het leven was toen geletterdheid nog samenhang met de kunst van lezen en schrijven.

Sjef Leenen,

December 2017

